

*ULUSLARARASI TÜRKİYE'DE TÜM YÖNLERİ İLE SİYER ÇALIŞMALARI
SEMPOZYUMU
9-12 NİSAN 2015/İSTANBUL*

*Arş.Gör. Maşide KAMİT
Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*

Meridyen Derneği'nin Sonpeygamber.info projesi kapsamında **"Türkiye'de Tüm Yönleri ile Siyer Çalışmaları"** başlıklı uluslararası sempozyumu, 9-12 Nisan 2015 tarihinde İstanbul'da Bağlarbaşı Kongre ve Kültür Merkezi'nde gerçekleştirilmiştir. Siyer yazıcılığı, edebiyat, sosyoloji, eğitim bilimleri, iletişim, görsellik başlıkları altında 12 ayrı oturumda 45 tebliğ sunulmuştur. Açılış, 9 Nisan 2015 akşamı saat 19.30'da Sayın Sare Davutoğlu'nun katılımı ve Meridyen Derneği Yönetim Kurulu üyesi F. Zehra Durmuş'un *"Sîretin Sûreti"* başlıklı tezhip sergisinin açılışını yapması ile başlamıştır. 9-11 Nisan 2015 tarihleri arasında ziyaret edilebilen sergide, Hilye-i Şerîf, İsm-i Nebî ve Âyet-i Kerimeler'den oluşan eserler yer almıştır. Ardından Avrasya salonunda Fatih Cami İmam Hatibi Bünyamin Topçuoğlu'nun Kur'ân-ı Kerim tilâveti ile başlayan açılış konferansı Prof. Dr. Hayrettin Karaman, Prof. Dr. Mustafa Fayda, Dr. Jonathan A.C. Brown ve Joe Bradford'ın konuşmaları ile devam etti. Konuşmacılar özellikle Hz. Peygamber'in miras bıraktığı güzel ahlakın örnek alınmasına dair eksikliğe dikkat çekerken, Allah Râsûlü'nün tüm insanlık için bir model olması ve doğru bilgilere dayanarak anlatılmasının önemi üzerinde durdular.

Sempozyumun ilk oturumu 10 Nisan Cuma sabahı saat 09.00-10.30'da Prof. Dr. Eyüp Baş'ın moderatörlüğünde gerçekleşti. İlk konuşmacı Prof. Dr. Hüseyin Algül, yara almış olan İslam imajının düzeltilmesinde Siyer-i Nebî ve onun bir alt dalı olarak tanımlanan Şemâil'in öneminden bahsetti. Muhteva olarak ilk defa et-Tirmizi tarafından ortaya konan Şemâil'in, Hz. Peygamber'in gündelik hayattaki güzel düşünce, tutum ve davranışlarından hareketle insana güzel bir davranış biçimi kazandırma amacına değindi. Şemâil ile ilgili bilgi mirasımızın tenkit esaslı bir yaklaşımla incelenmesine ve bu alanda yapılacak yeni çalışmalara olan ihtiyaca dikkat çekerek bu çalışmaların Hz. Peygamber'in ahlakının

bugüne taşınması açısından önemli olduğunu ifade etti. Dr. Şevket Yıldız, “*Modern Çağda Peygamberi Yeniden Anlamanın Önündeki Zorluklar*” adlı tebliğine siyer literatürünün özelliklerinin yeterli ölçüde bilinmesinin gerekliliği ve doğru bir tanımlama çabası adına tasnifin zorunluluğunu vurgulayarak başladı. Klasik, oryantalist ve çağdaş siyer literatürü şeklindeki ayırım üzerinden karşılaşı-

lan problemleri ele alıp, çağdaş siyer yazma girişimlerinin çağın insanı olarak peygamberi yeniden anlayabilmek ve ana çizgileriyle yeniden görünür kılmak yönüyle hedefleri, içerikleri ve yöntemleriyle diğer iki literatürden açık bir şekilde ayrıldığını söyledi. Prof. Dr. Abdullah Kızılıcık ise tebliğini, Hz. Peygamber hakkındaki telif ve tercüme eserlere dair sık rastlanan dil ve üslup yanlışlarına değinerek, Hz. Peygamber'in sınırlı ve sadece belirli yönleriyle dar çerçevede anlatıldığını Ahmet Ağırakça ve Reşat Nuri Güntekin çalışmalarından örneklerle sundu. Omar Kalhussien de Şemâil yazımındaki metodlardan bahsederek edebî üslubun en güzel örneği olarak nitelendirdiği Aziz Mahmud Hüdâyî'nin *Şemâil-i Şerif* isimli eserinin tahliline dair değerlendirmelerini aktardı.

Yönetimini Prof. Dr. Mustafa Fayda'nın yaptığı 10.45'te başlayan ikinci oturumda da siyer yazıcılığına dair tebliğlerle devam edildi. Prof. Dr. Adnan Demircan tebliğinde, siyer algısının oluşumunda halk tarafından çokça okunan ya da “çok satın alınan” popüler siyer kitaplarının önemli bir yerinin olduğunu, canlı bir

peygamber tasviri sunan bu eserlerin defalarca basılıp binlerce kişiye ulaşarak sıhhatli olmayan bir peygamber algısı inşa ettiğini ifade etti. Cumhuriyet döneminde çok basılan üç eser üzerinde yaptığı araştırmaya göre temel siyer kaynaklarından ziyade muahhar kaynaklara yer verildiğini belirtti. Bu çalışmalarda Mustafa Asım Köksal'ın *İslâm Tarihi: Hz. Muhammed (a.s.) ve İslâmiyet* adlı eserinin de göz ardı edilemeyecek bir tesirinin olduğunu söyledi. “*Siyer Çalışmalarında Kur’ân’ın Kaynak Olarak Kullanılmasının Önemi Üzerine Mülâhazalar*” adlı sunumunda Prof. Dr. Âdem Apak, ihtiva ettiği haberler, geçmişle ilgili bilgiler, tarihî olaylar ve olgularla ilgili yorumlar açısından Kur’ân’ın, İslâm tarihinin ve Siyer’in en mühim kaynağı olmasına rağmen mevcut siyer çalışmalarında yeterince kaynak olarak müracaat edilmediğine dikkat çekti. Prof. Dr. İsrail Balcı, “*So-*

runlu Mirasımız Siyer Yazıcılığı ve Siyer Algımız” adlı tebliğini sundu. Balcı, klasik ve çağdaş siyer yazıcılığına bağlı olarak siyer algımızı oluşturan temel problemlerden birinin, vahiyden kopuk bir peygamber anlatımı olduğunu söyleyerek sorunun kaynağını henüz metodik bir siyer

yazma bilincinin kazanılamaması olarak değerlendirdi. Prof. Dr. Kasım Şulul ise asılsız ve usulsüz ilim yapılamayacağını vurguladığı “*Siyer Araştırmalarında*

Usul” isimli tebliğinde on başlık altında tasnif ettiği Siyer araştırmalarındaki yöneme dair tespitlerini aktardı.

Dr. Nihal Şahin Utku'nun moderatörlüğündeki üçüncü oturum 14.30'da, Dr. Hızır Murat Köse'nin *“Raşid Halifeler Döneminden Emevilere Geçişin Siyasi Anlamı: Hilafet-Mülk Tartışması-Siyer metinleri üzerinden bir inceleme-”* adlı sunumundaki İslam siyasi düşünce tarihi üzerine değerlendirmeler ile başladı. Ardından *“Siyer Kitaplarında Mirac Mucizesi'nin Ele Alınması”* başlıklı tebliğinde Dr. Rahile Yılmaz, 1980 sonrası siyer literatürü içerisinde temsil gücü yüksek olan bazı eserler bağlamında Hz. Peygamber'in tebliğ faaliyetinin önemli bir aşamasını teşkil eden Mirac hadisesine yönelik yaklaşım farklılıklarını ele aldı. Yılmaz, özellikle Muhammed Hamidullah'ın Kudüs'ün yeri ve Mirac/İsra hadiseslerine yaklaşımının kendisinden sonraki eserler açısından ciddi bir tesir ve kırılma teşkil ettiğini ifade etti. Tuba Öztürk, yaygınlaşan iletişim teknolojisi ile birlikte Hz. Peygamber'in özel hayatına dair aile mahremiyetine riayet edilmeksizin reyting malzemesine dönüşen program ve anlatımların olumsuz etkilerine dikkat çekti. Hatice Kübra Yücedoğru Dilekçi'nin sunumunda ise geçmişte bugünün kavramlarını verecek şekilde düzenlemek şeklinde kullanılan whiggismin, hâkim dünya görüşünün meşruiyetini Asr-ı Saâdet'te tesise çalışmak gibi radikal/kritik bir noktaya taşıyabileceği vurgulandı.

Günün son oturumu 16.15'te Prof. Dr. Tahsin Görgün yönetiminde yapıldı. İlk olarak Prof. Dr. Eyüp Baş bildirisinde, Türkiye'deki cemaat ve fikri akımların oluşturduğu siyer literatürüne dair tespit ettiği sorunlu anlatımların peygamber imajına verdiği zararı anlattı. *“Alevî-Bektaşî Klasiklerinde Hz. Peygamber”* sunumunda Dr. Fevzi Rençber, Alevî-Bektâşî klasiklerindeki peygamber anlatımının, bugünü Aleviliğin aksine Sünnî anlayışla çelişmediğini söyledi. Dr. Fatma Kızıl ise tebliğinde, Joseph Schacht'ın verdiği örneklerde iddia ettiği gibi sünnet ve sîret arasında bir ayrımının mümkün olup olmadığı sorusu üzerinde durarak Schacht'ın iddiasının aksine sîret haberlerini erken tarihli kabul eden oryantalistlerin olduğunu aktardı. Samet Bilgin *“Türkçe Siyer Yazıcılığında Dozy Etkisi”* sunumu ile oturum sona ermiştir.

11 Nisan Cumartesi günü ilk oturum 09.00'da Prof. Dr. Adnan Demircan'ın başkanlığında yapıldı. Hazar Üniversitesinden katılan Dr. Elnure Azi-

zova, “Türkiye Kaynaklı Siyer Çalışmalarının Bağımsızlık Sonrası Azerbaycan’da Hz. Peygamber Tasavvuruna Etkileri” başlıklı tebliğinde, kurgu olarak “vahiy alan bir beşerin örnek hayatı ve şahsiyeti” sınırlarının çok fazla dışına çıkan bir portre çizildiğini anlattı. Dr. Zivar Hüseyinli, “Kur’ân’a Göre Siyer: Hz. Peygamber’in Hayatı ve Sire-yi Peygamber-i Ekrem Kitapları’nın Karşılaştırması” isimli bildirisini sundu. Ömer Faruk Ateş Siyer’in modern edebî türlere olan yansımasını, Refik Şevki’nin çalışması ve Hüseyin Cevdet’in piyesinin mukayesesi üzerinden aktardı.

Dr. Hızır Murat Köse’nin moderatörlüğünü yaptığı ikinci oturum 10.30’da Prof. Dr. Vejdi Bilgin’in “Siyer Yazımında ‘Metodolojik Yaklaşım’ Kaynaklı Problemler” bildirisine başladı. Bilgin, tarihçinin yaptığının bir keşif değil belirli bir bakış açısından hareketle bir inşa olduğunu söyleyerek bu inşa sürecinde modernitenin de tesiriyle beşeri bilimlere ait kavramların Siyer’e dikkatsizce taşınmasının ortaya çıkardığı problemlere dikkat çekti. Prof. Dr. Ramazan Altınay sunumunda iyi bir Siyer anlatımı için edebiyatın önemine vurgu yapıp Hz. Pey-

gamber’in örnekliğinin yansıtılması açısından gerekliliğini ifade etti. Dr. Mehmet Birekul, “Siyer Araştırmalarında Tarih-Sosyoloji Dikotomisi Ve Sosyolojik Bir Bakış Örneği Olarak Kibele Değişikliği Olayı” adlı bildirisinde Peygamber döneminde mescitteki bayan cemaatin %42,4 olduğu

tespitini aktardı. Mustafa Özdemir “Siyer Çalışmalarında Sosyal Teorik Yaklaşımların Önemi” isimli tebliği ile oturumun son sunumunu gerçekleştirdi.

Verilen aradan sonra sempozyum saat 13.30’da, Prof. Tariq Ramadan’ın “Hz. Peygamber’i Dünyaya Nasıl Anlatabiliriz?” başlıklı konferansı ile devam etti. Kalabalık bir dinleyici topluluğunun katıldığı konferansta Ramadan, Allah’a ulaşmanın ancak Hz. Peygamber’i tanımak ve O’nu takip etmekle mümkün olabileceğini söyledi. Hz. Peygamber’i dünyaya mı yoksa kendimize mi anlatmalıyız? sorusu ekseninde, Allah Rasûlü’nün evrensel değerlerin en iyi temsilcisi olduğunu ve insanın bu değerlere hayatında yer verebildiği ölçüde örnek bir Müslüman olabileceğini ifade etti. “Yoksullara sadece hizmet etmeyin, onları sevin” diyen Ramadan, toplumsal kaynaşmada Peygamber’in muhabbete verdiği öneme dikkat çekti. Duaya kalple bakmak gerektiğini ve bu ikisinin çöl ile yağmur arasındaki ilişkiye benzer bir mana taşıdığını söyledi. Hz. Peygamber’in Allah’ın mesajını almasının kendi kalbine yönelmesiyle olduğunu, Kur’an’ın mesajının anlaşılmasının insanın kendisini dinlemesi ve kalbine yönelmesiyle

mümkün olabileceğini ifade etti.

Günün üçüncü oturumu 15.15'te Prof. Dr. Fatih Andı başkanlığında, Andı'nın kurgusal anlatıma dayalı olan romanın Hz. Peygamber'i anlatmak için uygun bir tür olmadığı ve buna yönelik teşebbüslerin insanların peygamber tasavvuruna zarar verdiği değerlendirilmeleriyle açıldı. Doç. Dr. Münire Kevser Baş bildirisinde, görsel unsurun hâkimiyeti ve anlamadaki etkisi dikkate alındığında Miraciyye'nin bu boşluğu doldurabileceğini fakat bunun için savunmacı anlamdan vazgeçip kendi söylemimizle yeniden Miraciyye türünde eserler verilmesinin gerekliliğine değindi. Dr. Zeynep Kevser Şerefoğlu Danış "*Dinî Romanlarda Peygamber Ve Sünnet Algısı*" adlı sunumunda 1960'dan itibaren kutsalın romanın içeriğinde yer almaya başladığını ve yeni dini roman olarak ortaya çıkan çalışmaların edebî zevk açısından roman olarak tanımlanamadığı gibi bu eserlerin hiçbirinde Hz. Peygamber'in örnek olarak bulunmadığını aktardı. "*Cumhuriyet Dönemi Türk Romanının Siyer-i Nebî Yaklaşımı*" isimli tebliğinde Dr. Bedia Koçakoğlu, dönemin romanlarında çizilen olumsuz peygamber algısı ve tasvirlerinden örnekler sundu. Gönül Yonar "*2000 Sonrası Siyer İçerikli Romanlara Konu Olan Kadın Sahabelerin Modern Algılarıyla Günümüze Yaklaştıırma Çabaları-Problematikler, Çözüm Önerileri*:" başlıklı sunumunda söz konusu eserlerde hanım sahabeye modern dünya algısını yansıtan bir üslupla yaklaşılırken mübalağalı ve dini hassasiyetle örtüşmeyen fizikî tasvirlerle yer verildiğini ifade etti.

17.00'da gerçekleşen günün son oturumunda Siyer'i şiir ekseninde değerlendiren tebliğler yer aldı. İlk olarak Dr. Bahtiyar Aslan "*Siyer Metinlerinde Yapay Santimentalizm ve Lirikizm: Ahmet Cemil Akıncı ve Necip Fazıl Örneği*" adlı tebliğini sundu. Fatih Okumuş ise sunumunda, şairlerin ruh aynasından aksettirdikleri Hz. Peygamber'i, manzum siretler ve Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-Necat eseri üzerinden değerlendirdi. Ardından Selma Günaydın, "*Edebî Bir Siyer Örneği Olarak Çöle İnen Nur'un Kaynakları*" adlı tebliğini sundu.

12 Nisan Pazar gününün ilk oturumu 09.30'da Dr. Z. Şeyma Arslan moderatörlüğünde başladı. Dr. Bilal Yorulmaz "*Senaryo Yaklaşımlı Siyer Öğretimi*" adlı tebliğinde, müfredata seçmeli olarak eklenen "*H. Muhammed'in Hayatı*" dersinin Peygamber'i anlatabilme açısından bir fırsat olduğunu söyledi. Fakat dersin aynı öğrenciler tarafından 4 yıl seçildiğinde tekrara düşme riski bulunması ve zorunlu "*Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*" dersinin alanlarından birinin Hz. Muhammed'in Hayatına yönelik olması gibi dezavantajlara dikkat çekti. Çözüm olarak senaryo ilkelerini temele alarak kronolojik ve tematik yaklaşımın birleşimiyle gerçekleşen bir anlatımı savunan Yorulmaz, dünya çapında meşhur olan "*Lost*", "*Prison Break*", "*Monk*" gibi dizilerin 6 sezon izleyiciyi heyecanla ekran başında bu şekilde tuttuğunu ifade etmiştir. Dr. Mutlu Gül ise bildirisinde, Siyer'i kurgusal bir üslupla kaleme almanın, Hz. Peygamber'e yalan isnad etmek anlamına gelmeyeceğini, ancak bazı metodolojik kurallara uyulması gerektiğini aktardı. Sahabe üzerinden bir peygamber anlatımı metoduyla böyle çalışmalar yapılabileceğini "*Yesribde Bahar*" ve "*Enes'in Günlüğü*" gibi eserleri

örnek vermek suretiyle ifade etti.

Prof. Dr. M. Zeki Aydın'ın yönetimini yaptığı günün ikinci oturumu 11.00'da, Prof. Dr. Fatih Andı'nın "*Ortaokul ve Lise Siyer Kitaplarında Dil, Üslup, Estetik Problemleri*" adlı tebliği ile başladı. Andı, MEB'in ortaokul ve lise Siyer kitaplarında üslup birliğinin bulunmadığını ve Hz. Peygamber'i temsil için kullanılan "*gül*"ün haç işareti gibi ikonlaştırılarak sunumunun yanlış olduğunu söyledi. Hayri Güzel, "*Liselerde Okutulan "Hz. Muhammed'in Hayatı" Dersi Hakkında Din Eğitimi Bilimi Açısından Bir Değerlendirme*" başlıklı tebliğini sundu.

Üçüncü oturum ise 13.30'da Hilal Kazan'ın moderatörlüğünde gerçekleşti. İlk olarak Halide Yenen, Siyer ve Görsellik bağlamında "*model gerçeğin yerine ikame edildiğinde, gerçek silikleşip kaybolur*" tespitini aktardı. Dr. Ayşe Taşkent, "*Batı Görsel Kültüründe Hz. Muhammed (sav) Tasvirleri*" başlıklı bildirisinde oluşturulmak istenen olumsuz imajı verdiği görsel örnekler eşliğinde sundu. Ardından Doç. Dr. Zeynep Gemuhluoğlu "*Anadolu Coğrafyası İslam Sa-*

natında Form ve İçeriğin İki Kaynağı: Miraç ve Aşk" ve Dr. Ali Çağlar "*Hz. Muhammed'i Tasvir Edebilme Probleminin Toplumsal Bağlamları: Ortaçağ Nakkaşları ve Modern Dönem Sinemacıları*" bildirileriyle yer aldılar. Çağlar,

Birün'den bugüne kadar tespit ettiği mevcut örnekler üzerinden Hz. Peygamber çizimlerinin, tasvir edilip edilmemesinin zamansal, dönemsel bir bağlamı olduğu değerlendirmesini yaptı. Son olarak Prof. Dr. Mete Çamdereli "*Görsel Siyer Anlatısı Olarak Çizgisel Bir Görsel*" adlı tebliğini sundu.

Sempozyumun son oturumu 15.45'te H. Hümeysra Şahin yönetiminde gerçekleşti. Cemal Şakar'ın "*Popüler Kültürde Kutlu Doğum*" ve Dr. Ayşe Karaköse'nin "*Popülerleşen Bir Fenomen Olarak Kutlu Doğum Haftası Ve Anlatılan Hz. Peygamber*" başlıklı bildirileriyle özellikle imgelerin yol açtığı tasavvurun geldiği nokta ve bunun mahzurları üzerine değerlendirmelerde bulundular. Dr. İsmail Güllü "*Kitle İletişim Araçlarında Peygamber Algısı*" ve son olarak Fatma Ekinci "*Siyere Dair Çalışmaların İnternette Yer Alma Biçimleri Ve Ortaya Çıkan Sorunlar*" adlı bildirileriyle yer aldılar. Ekinci, sosyal medyada biçim ve form varlığını korurken mânânın anlamını yitirdiğini, bağlamından kopuk olarak yapılan anlatımların değerini kaybettiğini ve bu çerçevede Siyer'in de bir tüketim metaini dönüşmesinin önüne geçilemediğini ifade etti.

"*Türkiye'de Tüm Yönleri ile Siyer Çalışmaları*" başlığı çerçevesinde Siyer ça-

İşmalarının disiplinler arası ele alınarak problemlerinin tespiti ve çeşitli çözüm önerilerinin değerlendirildiği oturumları ile sempozyum başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

Hz. Peygamber'i her dönemde yeniden anlama çabasının yeniden anlatılma ihtiyacını ortaya çıkaracağı kaçınılmazdır. Bugün bu ihtiyacın bir sonucu olarak ortaya çıkan çalışma ve eserlerin bir kısmı, kaynakların kullanımından ve metodoloji hatalarından kaynaklanan problemler ya da gündem oluşturma ve daha çok kesime hitap etme gibi kaygılar nedeniyle Hz. Muhammed'den uzak bir peygamber tasavvurunun oluşumuna yol açmaktadır. Ayrıca anlatımdaki tesis gücünü artırmak için başvurulan görsel imgelerin popülerleşmesiyle birlikte bu imgelerin temsil ettiği tasavvura verebileceği zarar da başka bir soruna neden olmaktadır.

Görsel öğelerin önemli bir yere sahip olduğu günümüzde popüler kültür ve modernitenin Siyer çalışmalarına olan menfi ve müspet yansımalarına dair zikredilen tespitlerin, birçok cevaplanması gereken yeni sorular oluşturmaları ve bazı konuların ise tekrar üzerinde düşünülmesine kapı aralaması, yeni araştırmalara duyulan ihtiyacı da gündeme getirmiştir. Bu alanda gerçekleştirdikleri faaliyetleri ve bu organizasyondaki özveri ve katkılarından dolayı Merideyen Derneği'ne teşekkürlerimi sunuyorum.